

МІСЦЕВІ ВИБОРИ В УКРАЇНІ 2010 РОКУ: ЗАГАЛЬНОНАЦІОНАЛЬНИЙ ТА РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР (НА ПРИКЛАДІ ЗАКАРПАТСЬКОЇ ОБЛАСТІ)

ОСТАПЕЦЬ Ю. О.

ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Email: f-susp@uzhnu.edu.ua

Abstract:

The results and flow of local elections in the Transcarpatian region and Ukraine have been analyzed in the article on the basis of statistic data.

The positive specifics and lacks of the normative part of elections holding have been characterized, as well as their influence on the evolution of the party system of Ukraine.

The conclusions have been made on the prospects of party composition in Ukraine.

Keywords:

Ukraine, party system, statistics, local election

Місцеві вибори в Закарпатті як і у всій Україні проводилися 31 жовтня відповідно до нового Закону України «Про вибори депутатів Верховної Ради Автономної Республіки Крим, місцевих рад та сільських, селищних, міських голів». Закон встановив змішану виборчу систему виборів до обласних, районних, міських та районних у містах рад народних депутатів відповідно до якої 50 % депутатів обирається за мажоритарною виборчою системою відносної більшості, а інші 50 % за пропорційною. Депутати-мажоритарники, мери міст обов'язково повинні висуватись на вибори конференцією відповідної партії. Тільки мешканці сіл відповідно до закону можуть обирати депутатів без партійного посередництва. Партійні списки і надалі залишаються закритими. Виборцю буде запропонована перша п'ятірка в списку. Вплинути

на розташування кандидатів у списку виборців не зможе. Кандидатам можна одночасно балотуватись і в партійних списках, і в мажоритарних округах. В той же час балотуватись можна лише в сільську, міську, районну чи обласну ради. Виборчий бар'єр встановлено законом на рівні 3 %.

В закон про місцеві вибори народні обранці внесли норму згідно якої партійні блоки не мають права приймати участь у виборах. Суб'єктами виборчого процесу можуть бути лише політичні партії. Враховуючи, що Верховною Радою була скасована і грошова застава, то у виборах буде брати участь велика кількість політичних партій. Законом про місцеві вибори був скасований і імперативний мандат.

Аналіз результатів місцевих виборів 2010 р. в Україні. За даними екзит-полу фірми GfK рейтинг основних політичних сил є наступним: Партія регіонів – 36, %, ВО «Батьківщина» – 13, 1 %, ПП «Фронт змін» – 6, 8 %, КПУ – 5, 9 %, ВО «Свобода» – 5, 1 %, ПП «Сильна Україна» – 4, 3 %, Проти всіх – 7, 2 % (Влада).

За результатами виборів перемогу на місцевих виборах в Україні отримала Партія регіонів. Більшість мандатів за підрахунками аналітиків журналу «Тиждень» партія отримала за рахунок мажоритарних округів (Влада).

Таким чином, в АРК та 11 областях України (Луганська, Харківська, Донецька, Запорізька, Дніпропетровська, Херсонська, Миколаївська, Кіровоградська, Одеська, Черкаська, Київська) одноосібно сформує більшість в обласних радах

Партія регіонів. Ще в 7 областях (Полтавська, Сумська, Чернігівська, Вінницька, Хмельницька, Житомирська, Рівненська) більшість в обласній раді сформує коаліція на чолі з Партією регіонів. У Волинській області перемогу отримала ВО «Батьківщина». В Закарпатській області – ПП «Єдиний центр». В Тернопільській, Івано-Франківській, Львівській областях перемогу на виборах отримала ВО «Свобода» (Кому). Успіх партії – результат відсутності на правому фланзі українського політичного спектру потужних і послідовних політичних сил. Адже ті політичні партії, які ототожнювали себе з українською правницею (ПП «Наша Україна», УРП «Собор», НРУ, УНР та ряд інших) остаточно втратили довіру громадян і після цих виборів навряд чи їм вдасться реанімувати свій вплив та свої партійні структури. Амбіційність їх лідерів, непослідовність дій не дозволили їм об'єднатися.

Феноменом місцевих виборів 2010 року була поява регіональних партій про більшість з яких до початку кампанії не чули не лише виборці, а й інколи політичні аналітики. Це свідчить про те, що в суспільстві з'явився запит на третю силу. Малі партії необхідні політикуму з декількох причин. По-перше, вони потрібні кандидатам, які схиляються більше до опозиційних сил, але відкрито не можуть цього зробити. По-друге, вони необхідні тим, хто готовий працювати з владою, але політична кон'юнктура не дозволяє цього робити відкрито: на їхній території провладна партія не популярна. По-третє, до послуг малих партій звернулись безпартійні мери міст, які після заборони самовисунення змушені були шукати нейтральні політичні сили, щоб балотуватися на міських голів.

Серед малих партій, які досягли успіхів на виборах, можна виокремити:

1. Партії – сателіти Партії регіонів:

А) ПП «Совість України» (лідер Х. Хачатурян). Досягнення: мер Вінниці В. Гройсман – 77, 8 %, мер Полтави О. Мамай – 61, 4 %, Вінницька міськрада – 66 %, Полтавська міськрада – 74 %.

Б) Партія екологічного порятунку «ЕКО + 25» (А. Маслов). Досягнення: В. Погорелов, мер Ужгорода – 33 %, Ужгородська міськрада – 2 депутати.

В) ПП «Єдиний центр» (В. Балога). Досягнення: перемога на виборах в Закарпатській області.

Г) Партія вільних демократів (М. Бродський). Досягнення: мер Черкас С. Одарич – 25, 4 % та Черкаська облрада – 23, 3 %.

2. Партії – комерційні проекти. Практика заробляти кошти на політсилах, створених для продажу, в Україні відома давно, але особливого

поширення вона набула на цих місцевих виборах. Серед них, слід відмітити:

А) ПП «Рідне місто» (О. Ковалюк). Досягнення: мер Сум – 61, 23 %. Сумська міськрада – 31, 6 % та інші. Щоб привернути до себе увагу вона відкрито рекламувала свої послуги на офіційному веб-сайті: «ПП «Рідне місто» запрошує представників місцевих еліт, громадські організації, ініціативні групи до співпраці та готова надати структури для участі у виборах 31 жовтня» (Третью).

Б) ПП «Третя сила» (В. Гаврилюк). Партія має декілька мандатів у Київській облраді та Івано-Франківській, Чернівецькій, Херсонській міських радах.

В) Республіканська християнська партія (М. Покровський).

Г) ПП «Всеукраїнський патріотичний союз» (С. Ганжа).

3. Партії – проекти відомих особистостей:

А) ПП «УДАР» (В. Кличко). Партія отримала декілька мандатів в обласних та міських радах в основному центрального та західного регіону.

Б) ПП «Єдність» (О. Омельченко).

4. Регіональні партії націоналістичного спрямування:

А) ВО «Свобода» (О. Тягнибок). Партія виграла вибори в Західному регіоні України.

Б) ПП «Русское єдинство» (С. Аксьонов) та ПП «Союз» (Л. Миримський). Партії мають впливовість в АРК.

В) ПП «Родина» (І. Марков). Вплив обмежується м. Одесою та Одеською областю. Це найбільший кремлівський партійний проект в Україні.

Г) Угорські партії: «КМКС» – Партія Угорців України (М. Ковач) та Демократична партія угорців України (І. Гайдош). Їх вплив обмежується місцями компактного проживання угорської національної меншини в Закарпатській області.

Отже, за результатами місцевих виборів в Україні перемогла Партія регіонів. Якщо ж врахувати зміни в законодавстві про місцеві вибори (заборона приймати участь у виборах партійним блоком) та поствиборчі тенденції політичного розвитку в Україні, то можна зробити висновок про формування в Україні партійної системи з домінуючою партією. Опозиційними до Партії регіонів залишились ВО «Батьківщина» (при чому не всі регіональні осередки) та ПП «Фронт змін». Лідер ПП «Фронт змін» А. Яценюк, коментуючи результати виборів, заявив, що його політична сила залишається в опозиції і в жодні коаліції в місцевих радах не вступає.

Розташування партійно-політичних сил в Закарпатті напередодні виборів. Напередодні виборів Обласним управлінням юстиції в Закарпатській області було зареєстровано 152

осередки політичних партій – потенційних суб'єктів виборчого процесу.

Якщо на попередніх виборах у Закарпатті боротьба велася між уже усталеними 4 групами впливу (скорочено: БЮТ, Партія регіонів (до неї СДПУ (о)), група впливу С. Ратушняка та ПП «НСНУ» (В. Балого), то на місцевих виборах 2010 р. головне протистояння – це боротьба за вплив у обласній, районних та місцевих радах між Партією регіонів та ПП «Єдиний Центр». Виключенням є місця компактного проживання угорців, які голосують за угорські партії.

Вибори до Закарпатської обласної та районних рад. Серед 31 політичної партії, внесеної до бюлетеня для таємного голосування можна виокремити наступні групи:

1. Фаворити місцевих виборів: Партія регіонів, ПП «ЄЦ», ВО «Батьківщина», ДПУУ, ПУУ.
2. Партії, які позиціонували себе як третя сила: ПП «ФЗ», ПП «Удар», Українська партія.
3. Партії-сателіти Партії регіонів: ПППУ, ПП «СУ».
4. Колишні лідери виборчих перегонів, а нині напівзабуті партійні бренди: ПП «НУ», НП, ПЗУ, СПУ, ГП «Пора», КПУ, СДПУ(о).
5. Маловідомі для закарпатського електорату партійні структури: ПП «Зелені», Козацька українська партія, ПП «Народна влада», ПП «Правда» та ряд інших.

Аналізуючи результати виборів 2010 року до обласної ради, слід порівняти їх з результатами попереднього волевиявлення закарпатців в 2006 році. До обласної ради п'ятого скликання було обрано представників від семи політичних сил: Блок «Наша Україна» – 30 депутатів (23 % голосів виборців), БЮТ – 25 депутатів (19,2 %), ПР – 15 (11,5 %), Народного Блоку Литвина – 7 (5,2 %), СПУ – 4 (3,1 %). Специфікою виборів на Закарпатті стало проходження в обласну раду двох угорських партій: Партії Угорців України, яка набрала 3,3 відсотка голосів виборців (5 депутатів) та Демократичної Партії Угорців України – 3,1 відсотка (4 депутати) (Остапець – Токар, 2009, с. 97).

Результати виборів до обласної ради в 2010 р. за партійними списками є наступні: ПП «Єдиний центр» – 24, 3 %, Партія регіонів – 18, 2 %, ВО «Батьківщина» – 8, 6 %, ПП «Фронт змін» – 6, 1 %, КМКС – ПУУ – 3, 8 %, ПП «Сильна Україна» – 3, 1 %, ДПУУ – 3,0 %, ПП «НУ» – 2, 6 %, ПП «Удар» – 2, 4 %, НП – 1, 5 %, ВО «Свобода» – 1, 5 %, ПП «Зелені» – 1, 4 %, КПУ – 1, 2 %, СПУ – 0, 7 %, СДПУ (о) – 0, 4 %. Разом з мажоритарниками політичні партії мають наступну кількість мандатів у

обласній раді: ПП «Єдиний центр» – 46 місць, Партія регіонів – 37, ВО «Батьківщина» – 8, ПП «Фронт змін» – 5, ДПУУ – 4, ПП Сильна Україна» – 4, КМКС – ПУУ – 3, СПУ – 1 (Кого) (Нова) (Результати). Порівняльний аналіз представництва політичних партій у обласній раді V та VI скликання поданий у Таблиці 2.

Таблиця 2

Порівняльний аналіз представництва політичних партій у Закарпатській обласній раді V та VI скликання

Назва політичної сили	Обласна рада V скликання (2006 рік, 90 депутатів)	Обласна рада VI скликання (2010 рік, 108 депутатів)
ПП «Єдиний центр»	–	46
БЮТ	25	–
ВО «Батьківщина»	–	8
Партія регіонів	15	37
НБ Литвина	7	–
«КМКС» – ПУУ	5	3
ДПУУ	4	4
СПУ	4	1
ВБ «Наша Україна»	30	–
ПП «Наша Україна»	–	–
ПП «Фронт змін»	–	5
ПП «Сильна Україна»	–	4

Таким чином, 3 % виборчий бар'єр у всіх районах області та містах обласного підпорядкування подолали лише 3 партії – ПП «ЄЦ», Партія регіонів, ВО «Батьківщина», ПП «Фронт змін» не подолали виборчий бар'єр лише у м. Берегові.

Крім вище вказаних фаворитів виборчих перегонів ряд депутатів провели до місцевих рад за мажоритарними округами наступні політичні партії: Українська народна партія, Народна партія, ПП «Удар». Колишній рейтингова партія «Наша Україна» має своїх представників лише в Тячівській (1 депутат), Іршавській (5), Хустській (2) районних радах.

Знову як і на попередніх виборах праві партії не мали успіху на теренах краю. Перш за все, це ВО «Свобода», яке експерти називали відкриттям місцевих виборів 2010, оскільки партія отримала перемогу в Західних областях України.

Таким чином, до обласної, районних та міських рад міст обласного підпорядкування обрано 965 депутатів. Найбільше депутатських мандатів отримали наступні політичні сили: ПП «ЄЦ» – 388 мандатів (40 %), Партія регіонів – 262 (26 %), ВО «Батьківщина» – 71 (7, 3 %), ПП «Фронт змін» – 49 (5 %), ДПУУ – 38 (3, 9 %), ПП «Сильна Україна» – 36 (3, 7 %), КМКС-ПУУ – 35 (3, 6 %), ПП «Наша Україна» – 21 (2, 1 %), Народна партія – 20 (2 %), ПП «Відродження» – 8 (0, 8 %), ПП «Удар» – 8 (0, 8 %), КПУ – 2 (0, 2 %), СПУ – 2 (0, 2 %). Інші політичні партії отримали по 1 мандату (Кого) (Нова) (Результати).

23 листопада на першій сесії обласної ради 6 скликання її головою був обраний І. Балога (ПП «Єдиний центр»). За нього проголосували 95 з 105 депутатів присутніх на сесії. Першим заступником був обраний представник Партії регіонів В. Закурений. А вже на другій сесії 30 листопада був обраний і другий заступник голови обласної ради – голова обласного осередку ВО «Батьківщина» А. Сербайло. Закарпаття в черговий раз продемонструвало Україні, що закони політичної боротьби тут не діють: якщо на рівні держави ВО «Батьківщина» опозиціонує Партії регіонів, то в Закарпатській області вона утворила з нею та ПП «ЄЦ» більшість у обласній раді (Нова).

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

- Влада мажорів (результати місцевих виборів 2010 в Україні) // Тиждень. – 2010. – 12-18 листопада.
- Кого вибрали, того маємо ... // Новини Закарпаття. – 2010. – 6 листопада.
- Кому дісталась влада в радах (результати місцевих виборів 2010 в Україні) // Коментарі. – 2010. – 12 листопада.
- Місцеві вибори в Україні – попередні результати // Тиждень. – 2010. – 5-11 листопада. – С. 10 – 11.
- Нова обласна рада з новим головою // Новини Закарпаття. – 2010. 27 листопада.
- ОСТАПЕЦЬ Ю., ТОКАР, М.: Закарпаття через призму політичних виборів: Монографія / Серія «Studia Regionalistika»; НДІ політичної регіоналістики; ДВНЗ «Ужгородський університет». – Ужгород: Видавництво “Карпати”, 2009. – 408 с.
- Результати виборів в Закарпатській області // Старий Замок. Паланок. – 2010. – 4-10 листопада.
- СОЛОНТАЙ, О.: На замітку виборцям: 31 жовтня місцеву владу обиратимемо по-новому // «РІО». – 2010. – 4 вересня.
- Третьою не буде (Більшість регіональних партій, які пройшли до місцевих рад, підіграватимуть владі) // Тиждень. – 2010. – С. 18-20.